

Vladimir Zagorac

DISCIPLINA PRIČEŠĆIVANJA POD OBJE PRILIKE

Uz Opću uredbu Rimskog misala trećeg tipskog izdanja

Na početku tumačenja odredbe Drugog vatikanskog sabora o pričesti pod obje prilike i daljnjih proširivanja te mogućnosti u pokoncilskim crkvenim liturgijskim dokumentima treba jasno reći kako se ne radi uopće o uvođenju nečeg što u Crkvi dotada nije postojalo. Taj je, naime, način pričješćivanja od početka bio uobičajen u cijeloj Crkvi, zapadnoj i istočnoj i to kao redovit način, premda ne i isključiv. Dok se je on u Istočnoj crkvi netaknut sačuvao kroz sva stoljeća, u Zapadnoj crkvi je kroz stoljeća zbog praktičnih poteškoća gotovo posve napušten što se tiče pričesti naroda. Tako je negdje od XIII. stoljeća Božji narod Zapadne crkve primio pričest samo pod prilikama kruha. Kažem, nikad nitko nije ukinuo niti zabranio pričest vjernika pod objema prilikama, nego se do toga doveli posve praktični razlozi: strah od prosipanja posvetne krvi, strah od prenošenja zaraza kod pijenja iz iste čaše većeg broja ljudi, itd. Bilo je, istina nekih disciplinskih odredbi u XV. stoljeću, uvjetovanih opasnošću poistovjećivanja s reformatorima, ali dogmatskih odluka protiv pričesti pod obje prilike nije bilo.¹

U doba Reformacije nastalo je glede toga posve novo gledanje: reformatori su, naime, uz narodni jezik u bogoslužju upravo pričest pod obje prilike pretvorili u svoj barjak, znak prepoznavanja reforme, niječući valjanost sakramenta ako se to ne održava. To Katolička crkva nije mogla prihvatiti, nego je na Tridentskom saboru donijela tumačenje o valjanosti pričesti i pod samo jednom prilikom, i što se tiče valjanosti sakramenta i što se tiče njegovih milosnih posvetiteljskih učinaka. Ali isti

¹ Usp. M. Righetti, *Storia liturgica*, III., (3. izdanje), Milano 1966., str. 588.

sabor nije zabranio ni pričest pod obje prilike, nego je dapače prepustio papi da prema svojoj procjeni omogući ili naredi taj način pričešćivanja. Toga papa nije učinio, a razlog tome treba tražiti u novom mentalitetu naroda Božjega, prema kojem je pričest pod obje prilike bila tobože znak pripadnosti reformiranima.²

Kao i neke druge preporuke Tridentskog sabora, Drugi vatikanski sabor je proveo u djelo i ovu preporuku mogućnosti pričešćivanja vjernika pod obje prilike. U liturgijskoj konstituciji "Sacrosanctum concilium" on najprije prihvaća tridentinski nauk o valjanosti i posvetiteljskoj djelotvornosti pričesti i pod jednom samo prilikom³, da bi zatim otvorio mogućnost pričesti pod obje prilike: "Ne dirajući dogmatska načela Tridentskog sabora, u slučajevima koje odredi Apostolska Stolica a po sudu biskupa može se dopustiti pričest pod obje prilike i klericima i redovnicima i laicima...".⁴ Sama Konstitucija navodi kao primjer tri slučaja u kojima biskup može odobriti pričest pod obje prilike. "Ritus servandus" od 7. ožujka 1965. nabroja jedanaest slučajeva, a "Uputa o štovanju euharistijskog misterija" iz 1966. u broju 32 nabroja trinaest slučajeva. Drugo tipsko izdanje Rimskog misala podiže broj slučajeva na četrnaest. To donosi i obnovljeni Zakonik kanonskog prava u kan. 925. Konačno, treće tipsko izdanje Rimskog misala dodaje još tri nova slučaja, što povećava broj slučajeva po odredbi Apostolske Stolice na sedamnaest.

Time je autoritetom Apostolske Stolice omogućeno pričešćivanje pod obje prilike, uz dopuštenje mjesnog ordinarija, u ovih osamnaest slučajeva:

1. Odraslim novokrštenicima na misi koja slijedi njihovo krštenje.
2. Odraslim potvrđenicima na misi njihove potvrde.
3. Krštenim osobama koje se primaju u zajednicu Crkve.
4. Mladencima na misi njihova vjenčanja.
5. Ređenima na misi njihova ređenja.
6. U redovničkim obredima:
 - majci opatici na misi njezina blagoslova;
 - djevicama na misi njihove posvete;
 - zavjetovanicima na misi prvih zavjeta ili obnove zavjeta,

² Usp. V. Zagorac, *Kristovo otajstvo*, Zagreb 1998., str. 125-126.

³ Usp. čl. 55.

⁴ Isto.

uz uvjet da se zavjetovanje ili obnova vrši pod misom.

7. Misijskim pomoćnicima laicima na misi na kojoj javno primaju poslanje, kao i svim drugima na misi na kojoj primaju kakvo crkveno poslanje.
8. Kod davanja popudbine, bolesniku i svim prisutnima kad se misa po pravnim propisima služi u bolesnikovoj kući ili sobi.
9. Đakonu, subđakonu (odnosno akolitu i čitaču) i ministrantima koji obavljaju svoju dužnost u pontifikalnoj ili svečanoj misi.
10. Kod koncelebracije:
 - svima koji kod te koncelebracije obavljaju pravu liturgijsku službu, ako su i laici, te svim pitomcima sjemeništa koji su prisutni;
 - u njihovim crkvama također svim članovima ustanova koje žive u evanđeoskim savjetima kao i drugih društava u kojima se članovi posvećuju Bogu redovničkim zavjetima, prikazanjem ili obećanjem; osim toga svima koji dan i noć borave u kući članova spomenutih ustanova i društava.
11. Svećenicima koji sudjeluju u velikim svečanostima a ne mogu celebrirati ili koncelebrirati.
12. Svima koji obavljaju duhovne vježbe u misi koja se za vrijeme tih vježbi posebice služi za takvu skupinu aktivnih sudjelovatelja; svima koji sudjeluju na sastanku kakve pastoralne komisije na misli koju zajednički služe.
13. Osobama koje se spominju pod 4. i 6. na njihovoj jubilarnoj misi.
14. Kumu, kumi, roditeljima i bračnom drugu te laičkim katehistima odraslog krštenika na misi krštenja.
15. Roditeljima, domaćima te odličnim dobročiniteljima mladomisnika koji sudjeluju na mladoj misi.
16. Svećenicima koji misnu žrtvu ne mogu slaviti ili u njoj koncelebrirati.
17. Đakonu i drugima koji u misi vrše neku službu.
18. Svim članovima zajednice na konventualnoj misi ili u tzv. 'misi zajednice', sjemenišnim pitomcima, svima koji obavljaju duhovne vježbe ili pak sudjeluju na nekom duhovnom ili pastoralnom skupu.

Iz ovoga općeg dopuštenja pričesti pod obje prilike i progresivnog proširenja slučajeva te mogućnosti jasno proizlazi da Crkva ide prema općoj praksi tog oblika pričesti. Danas još

nisu riješene sve praktične poteškoće koje su u povijesti i dovele do odustajanja od tog oblika, osobito na velikim skupovima gdje može doći do nedostatka potrebnih službenika, opasnosti od profanacije i prevelikog zastoja tijekom bogoslužja. To je dosada ograničavalo praksu tog oblika pričešćivanja, a djelomično je ograničava i danas.

Opća uredba Rimskog misala u svojem trećem tipskom izdanju bitno mijenja dosadašnju disciplinu pričešćivanja pod obje prilike:

- one disciplinske odredbe koje su dosada bile u nadležnosti Apostolske Stolice prenosi na razinu mjesne Crkve, odnosno Mjesnog ordinarija;
- ona izričito određuje: ‘Dijecenzanski biskup može za područje svoje biskupije izdati odredbe o pričesti pod objema prilikama; te odredbe treba održavati također u redovničkim crkvama i malim zajednicama. Isti biskup ima ovlast dopustiti da se pričest dijeli pod objema prilikama svaki put kad to svećenik, kojemu je kao vlastitom pastiru povjerena zajednica, bude smatrao zgodnim pod uvjetom da su vjernici dobro poučeni i da nema nikakve opasnosti od oskvrnuća sakramenta ili od toga da obred bude otežan zbog velikog broja vjernika ili zbog drugih razloga” (čl. 283).
- Uredba predviđa mogućnost da i konferencije biskupa pojedinih zemalja mogu izdati svoje odredbe o načinu pričešćivanja pod obje prilike i o njegovu proširenju, a te odredbe trebaju biti potvrđene od Apostolske stolice. Radi se očito o dogovoru članova konferencije o jednoličnoj praksi na cijelom području njihove nadležnosti. Očito je da Apostolska Stolica bdije nad tim da ne bi konferencije biskupa niti ograničile ovlasti dane pojedinim dijecezanskim biskupima niti proširile mogućnosti pričesti pod obje prilike kako su one određene od Apostolske Stolice.

Ove odredbe spuštaju, uz opće uvjete postavljene od Apostolske Stolice, disciplinu dijeljenja pričesti pod obje prilike na razinu dijecezanskog biskupa, dapače, po njegovoj odredbi na razinu konkretnih zajednica vjernika kojima su na čelu prezbiteri. Eventualne odredbe biskupskih konferencija ne ograničavaju ovlasti pojedinih dijecezanskih biskupa (čl. 283).

Na temelju odredaba crkvenih liturgijskih zakona danas se otvaraju mogućnosti da dijecezanski biskupi izdaju odredbe

o disciplini pričesti pod obje prilike na područjima svojih biskupija. Za to je potrebno ili barem poželjno imenovanje akolita ili barem izvanrednih službenika dijeljenja svete pričesti u svakoj župskoj zajednici. Gdje se osigura dovoljno službenika, premda je omogućen poziv prikladnih vjernika ad hoc, na temelju struke i pastoralnog iskustva predlažem najvažnije slučajeve u kojima bi trebalo dopustiti ovaj obredno potpuniji oblik svete pričesti:

- kod krštenja djeteta: roditelji, braća i kumovi;
- kod prve svete pričesti: prvopričesnici, njihovi roditelji, braća i sestre te krsni kumovi;
- kod svete potvrde: potvrđenici, njihovi roditelji, braća i sestre (i drugi članovi obitelji i ukućani) te njihovi krsni i potvrdni kumovi;
- kod sakramenta ženidbe (vjenčanja): zaručnici, njihovi roditelji, braća i sestre, svjedoci na vjenčanju ako su katolici, krsni i potvrdni kumovi zaručnika;
- kod bolesničkog pomazanja s misom: pomazanik, njegovi ukućani i svi prisutni;
- kod sprovodne mise: bračni drug pokojnika, njegova djeca i rođaci;
- Misa na godišnjicu smrti ili ukopa: bračni drug pokojnika, njegova djeca, ukućani i rođaci sudionici slavlja;
- na postavljanju čitača i akolita unutar mise: svi novopostavljeni;
- kod pobožnosti prvog petka u mjesecu;
- kod pobožnosti prve subote u mjesecu;
- kod pobožnosti križnog puta u korizmi s misom;
- kod pobožnosti svete krunice u listopadu s misom;
- kod svibanjskih pobožnosti s misom;
- kod svagdanjih i drugih slavlja s manjim brojem sudionika;
- kod misa duhovnih vježbi, duhovnih obnova i kursilja;
- u misama mladih unutar pastoralna mladih;
- na bračnim vikendima;
- na susretima vjeroučitelja;
- na razrednim misama;
- na susretima katoličkih društava;
- na susretima roditelja prvopričesnika i potvrđenika;
- na župskom danu bolesnika s misom;
- na sastancima župskih vijeća;

- u svim slavljinama u kojima voditelj kršćanske zajednice prosudi da su ispunjeni temeljni uvjeti: da nema opasnosti od profanacije sakramenta, da postoje prikladni službenici i da pričest pod obje prilike neće previše oduljiti slavlje.

Dakako, da se u svim ovim slučajevima pretpostavlja da su sudionici slavlja o kojima je riječ pripravnici za svetu pričest i da im se za to pruži prilika sakramentom pomirenja.